

«Η Εξέγερση του Λαντείου», στις 14 Δεκεμβρίου 1955 αποτελεί μια από τις κορυφαίες σελίδες των μαθητικών αγώνων στον τόπο μας, ένα κυπριακό «Πολυτεχνείο». Οι μαθητές και μαθήτριες του Λαντείου Γυμνασίου Λεμεσού οργάνωσαν μια μαχητική διαδήλωση, η οποία κατέληξε αιματηρό πετροπόλεμο με τους Άγγλους κομάντος που επιχείρησαν να τη διαλύσουν. Μετά από την εξέγερση αυτή, οι Βρετανοί έκλεισαν το σχολείο, το διέγραψαν από τα μητρώα των σχολείων και το μετέτρεψαν σε στρατόπεδο. Οι μαθητές αναγκάστηκαν να συνεχίσουν τα μαθήματά τους στα σπίτια των καθηγητών τους, για να μη χάσουν τη σχολική χρονιά.

Ο ποιητής Ανδρέας Παστελλάς, που ήταν καθηγητής στο Λαντείο Γυμνάσιο, εμπνεύστηκε το ποίημα του «Άδεια Θρανία» από αυτά τα γεγονότα και το αφιέρωσε στους ηρωικούς μαθητές του σχολείου.

Άδεια Θρανία

Διάβασα τον κατάλογο και σεις λείπατε
γράφατε την ορθογραφία σας στους τοίχους.
Διάβασα τον κατάλογο και σεις βρισκόσαστε
στα οδοφράγματα.

Διάβασα τον κατάλογο και σεις γράφατε
στις φυλακές
στα μικρά σας γόνατα
την Ιστορία του Ανθρώπου.

Και έγγραφα στον κατάλογο: όλοι παρόντες!
και πλάι το βαθμό του καθενός σας: «άριστα!».

Ανδρέας Παστελλάς

Ο Ήρωας

Του το 'χανε κολλήσει, έτσι κατ' ευφημισμό*, τ' άλλα παιδιά στο σχολείο: 'Ο Ήρωας'! Μόνο και μόνο γιατί τους είχε παρακαλέσει μια φορά:

- Μη μου λέτε μένα τα μυστικά της Οργάνωσης, παιδιά... Δε μου πάει να παριστάνω τον ήρωα... Με το πρώτο χαστούκι θα μιλήσω!
- Γιατί; Είσαι δειλός;
- Δεν ξέρω... Έχω και άσθμα* αλλεργικό.
- Και πιστεύεις ότι θα γίνεις άντρας κάποτε;

Παρέβλεψε την κακοήθεια. Χαμογέλασε.

- Το ελπίζω, τουλάχιστο...
- Ήρωας, πάντως, θα γίνεις οπωσδήποτε!..

Κάγχασαν* όλοι.

- Μη με παρεξηγείτε, παιδιά! Έπρεπε να σας το πω, αλλιώς θα υπήρχε πάντα ο κίνδυνος να σας προδώσω.

Ήταν ένα μικροκαμωμένο, γλωμό παιδί, ήσυχο, με ολοφάνερη απάνω του την καλή ανατροφή. Οι συμμαθητές του το φώναζαν «ποντικάκι», τουλάχιστον μέχρι εκείνη τη μέρα.

- Άλλωστε, μπορώ και εγώ να βοηθήσω με τον τρόπο μου.

Η ειρωνεία ανακατεύτηκε με κάποια περιέργεια.

- Και ποιος είναι ο τρόπος σου;

Έσκυψε το κεφάλι σαν να ντρεπόταν.

- Ο πατέρας μου έχει λεφτά...

Η γενική κατάπληξη ήταν τόσο μεγάλη, που δεν κρυβόταν. Δεν το 'χαν μαντέψει ποτέ.

- Πού τα βρήκε;
- Είναι από τη δουλειά του.
- Τι είναι;

Η ανάκριση γινόταν σε ύφος έντονα επιτακτικό, σχεδόν εχθρικό.

- Εφοπλιστής*...

Ούτε αστροπελέκι να 'χε πέσει στη μέση της τάξης. Νεκρική σιγή για μερικά δευτερόλεπτα. Ύστερα ακούστηκε ένα φθονερό και αβέβαιο:

- Ψέματα λες.

Το παιδί χαμογέλασε.

- Δεν έχω κανένα λόγο... Και ύστερα αυτό είναι μόνο μια λεπτομέρεια. Σημασία έχει τ' ότι ο πατέρας μπορεί να δώσει λεφτά στην Οργάνωση*.
- Κι αν δεν θέλει να δώσει;
- Δεν τον ξέρετε... προπάντων άμα του ζητήσω εγώ.
- Βέβαια, ο κανακάρης* του!..
- Μη με περιφρονείτε, παιδιά... Δε φταίω εγώ αν είμαι φτιαγμένος έτσι...
- Μπα! Εσύ 'σαι ήρωας!

Καινούργια χάχανα. Το παιδί δεν έδειξε πόσο πικράθηκε. Ούτε κάθε φορά που το φωνάζανε από κείνη τη μέρα, με το παρατσούκλι. Ωστόσο, η κουβέντα του δεν έμεινε μονάχα λόγια. Έφερνε συχνά λεφτά, πολλά λεφτά, και τ' άφηνε στο θρανίο του μέσα σ' ένα λευκό φάκελο, την ώρα που σχολνούσε. Ποτέ δεν έβλεπε ποιος τα 'παιρνε, ποτέ δε ζητούσε να μάθει... ούτε γι' αυτό δεν εμπιστευόταν τον εαυτό του.

Και οι συμμαθητές του, μ' όλο που του 'χανε κολλήσει το «Ηρωας» για καλά, σαν να 'χαν ξεχάσει τ' όνομα του, προσαρμόστηκαν σιγά-σιγά στην επιθυμία του, έπαψε να τους ενοχλεί. Ούτε του δείχνανε πια περιφρόνηση και ειρωνική διάθεση. Αδιαφορούσαν... Ακόμα και το παρατσούκλι είχε πάρει, με τον καιρό στο στόμα τους, μια άκακη μορφή, είχε καταλήξει σε μηχανικό προσδιορισμό, όπως θα 'λεγε κάποιος ο Κώστας, ο Γιώργος, ο Μιχάλης... ο Ηρωας.

Και μια μέρα ο «Ηρωας» βρέθηκε περικυκλωμένος από έξι οπλισμένους στρατιώτες, να τους κοιτάζει έναν-έναν με την... ηρωικότερη αταραξία. Σχεδόν γελούσε. Του φαινόταν αδιανόητο να ρωτάνε αυτόν για το πού είχανε κρυμμένο τον πολυγράφο* οι συμμαθητές του και ποιοι είχανε σκορπίσει τα φυλλάδια στους δρόμους πριν λίγο. Τα 'χε δει, βέβαια, κι ο ίδιος να πέφτουν, αλλ' είχε περάσει ανάμεσά τους με τις παρωπίδες* της αδιαφορίας που φόραγε σε τέτοιες περιπτώσεις.

- Λοιπόν; τον ρώταγε τώρα ο αξιωματικός κοιτάζοντας τον κατάματα.

Δεν ήθελαν φυσικά να πιστέψουν πως δεν είδε κανένα, πως τίποτα δεν του 'χε τραβήξει την προσοχή. Το παιδί δεν κρατήθηκε άλλο, έβαλε τα γέλια. Και βέβαια να τον πιστέψουν! Αυτός δεν ανακατευόταν ποτέ σε κάτι τέτοια. Απόδειξη πως έμεινε ανυποψίαστος και τον έπιασαν, ενώ οι άλλοι πρόφτασαν και το 'βαλαν στα πόδια.

- Ποιοι άλλοι;

- Δεν ξέρω... δεν τους είδα.

Έπεσε σαν αστραπή το πρώτο χαστούκι.

- Πάψε τις κοροϊδίες! Δεν έχεις να κάνεις με ηλίθιους!

Ένωσε μέσα του τα πρώτα κεντρίσματα του φόβου. Χλόμιασε.

- Λοιπόν;

- ...

Δεύτερο χαστούκι στο ίδιο μάγουλο.

- Θα μιλήσεις;

Το παιδί άρχισε να αναπνέει με δυσκολία.

- Ακούστε... Χάνετε τον καιρό σας μαζί μου...

- Τόση αντοχή έχεις;

- Όχι, αλλά δεν ξέρω τίποτα.

Το ξύλο ξέσπασε πια άγριο, ασυγκράτητο, σ' όλο το λιγνό κορμί. Τα χέρια, απλωμένα μπροστά, πασπάτευαν στα τυφλά το κενό.

- Μη σας παρακαλώ...

Απότομη διακοπή.

- Αποφάσισες να μιλήσεις;

- Δεν ξέρω τίποτα...

-

Ο βούρδουλας* ξανασηκώθηκε. Το παιδί έπιασε το στήθος με τα δυο του χέρια.

- Αφήστε με να σας εξηγήσω... Αυτό ακριβώς τους έλεγα...

- Ποιους έλεγε;

- Τους συμμαθητές μου...

- Τι τους έλεγε;

- Πως δεν ήθελα να ξέρω τίποτα... γιατί δεν θ' άντεχα...

- Ωστόσο αντέχεις μια χαρά!

- Είναι επειδή δεν ξέρω... Δεν καταλαβαίνετε; Αν ήξερα θα τους πρόδινα αμέσως... Είμαι άρρωστος. Τους προειδοποίησα να μη μου λένε τίποτα...
- Αρκετά! Πάρτε τον κάτω!
- Όχι... μην το κάνετε αυτό... είναι αδικία. Είμαι άρρωστος...

Πνιγόταν. Άνοιγε απεγνωσμένα το στόμα του, σαν για να ρουφήξει όλο τον αέρα που 'χε απομείνει στο κόσμο. Τα μάτια του είχαν πεταχτεί έξω από την αγωνία. Μόνο σαν φτάσανε στο υπόγειο κατάλαβαν οι στρατιώτες πως κουβαλούσαν μαζί τους ένα πτώμα...

Την άλλη μέρα το σχολείο ήταν ανάστατο. Κάτι ψιθυριζόταν για τον «Ηρωα». Μερικοί τον είχαν δει την προηγούμενη να φεύγει με τους Εγγλέζους. Πολλές φήμες, πολλά λόγια, πολύς εκνευρισμός.

- Μη φοβάστε, δεν μπορεί να πει τίποτα.
- Είναι δειλός.
- Δεν φταίει... είναι άρρωστος.
- Σοκολατόπαιδο είναι!...

Ως το μεσημέρι 'άλλαξε ο δίσκος'', έλεγε τώρα όλο το ίδιο:

- Είναι ήρωας!
- Είναι ήρωας!
- Είναι ήρωας!

Έμοιαζε να 'χε κολλήσει η βελόνα. Καταντούσε μονότονο, σχεδόν ενοχλητικό. Αλλά, περίεργο ... δεν έμοιαζε πια με παρατσούκλι.

Ειρένα Ιωαννίδου Αδαμίδου

Λεξικό:

- ευφημισμός: σχήμα λόγου στο οποίο αντικαθίσταται μια αρνητικά φορτισμένη λέξη ή φράση, με μια άλλη που έχει εντελώς αντίθετη σημασία.
π.χ. «Ειρηνικός Ωκεανός» αντί «τρικυμιώδης».
- καγχάζω: γελά δυνατά κοροϊδευτικά
- άσθμα: πνευμονική πάθηση που σχετίζεται με δυσκολία στην αναπνοή και έντονο βήχα.
- εφοπλιστής: ιδιοκτήτης πλοίων
- Οργάνωση: Α.Ν.Ε. (Άλκιμος Νεολαία Ε.Ο.Κ.Α.)
Ε.Ο.Κ.Α. (Εθνική Οργάνωση Κυπρίων Αγωνιστών)
- κανακάρης: παιδί που είναι πολύ χαϊδεμένο, που του ικανοποιούν όλες τις επιθυμίες.
- παρωπίδες: εξάρτημα του χαλιναριού που εμποδίζει το άλογο να βλέπει προς τα πλάγια.
- βούρδουλας: δερμάτινο μαστίγιο, ξυλοδαρμός (**μεταφορικά**)

Άδεια Θρανία

- Κοίταξε τη διπλανή φωτογραφία: Τι εννοεί ο Ανδρέας Παστελλάς όταν λέει πως οι μαθητές «έγραφαν την ορθογραφία τους στους τοίχους»;
- Γιατί έβαλε ο καθηγητής, σε όλους τους μαθητές, «άριστα» στο μάθημα της ιστορίας, αφού έλειπαν από την τάξη;

Ο Ήρωας

Σωστό – Λάθος

		σωστό	λάθος
1	Η υπόθεση του κειμένου εκτυλίσσεται κατά την περίοδο του 1955-1959.		
2	Ο «Ήρωας» ήταν αντάρτης της Ε.Ο.Κ.Α. και κρυβόταν στο βουνό.		
3	Ο πατέρας του ήρωα ήταν πολύ πλούσιος.		
4	Οι Άγγλοι αστυνομικοί δεν πίστεψαν ότι ο «Ήρωας» δε γνώριζε τίποτα για αυτά που τον ρωτούσαν στην ανάκριση.		

Ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής

- Ο πατέρας του «ήρωα» βοηθούσε την Οργάνωση:
 - ❖ μοιράζοντας φυλλάδια
 - ❖ αγοράζοντας οπλισμό
 - ❖ προσφέροντας χρήματα
 - ❖ κρύβοντας αγωνιστές
- Ο «Ήρωας» δεν ήθελε να μαθαίνει μυστικά της οργάνωσης γιατί:
 - ❖ ήταν άρρωστος
 - ❖ ήταν δειλός
 - ❖ φοβόταν μήπως τον βασανίσουν και προδώσει τους συμμαθητές του
 - ❖ ήταν αδιάφορος
- Οι Άγγλοι συνέλαβαν τον «ήρωα» :
 - ❖ για να τον βασανίσουν
 - ❖ γιατί μοίραζε επαναστατικά φυλλάδια
 - ❖ για να τον ανακρίνουν για τις προκηρύξεις
 - ❖ γιατί ήταν τρομοκράτης
- Όταν οι συμμαθητές του «ήρωα» έμαθαν ότι τον είχαν συλλάβει οι Άγγλοι, ανησύχησαν:
 - ❖ μήπως πάθει κακό ο συμμαθητής τους
 - ❖ μήπως τον κτυπήσουν
 - ❖ μήπως τους προδώσει στους Άγγλους
 - ❖ μήπως καταδικαστεί σε θάνατο

Ερωτήσεις

1. Περιγράψτε την εξωτερική εμφάνιση του "Ήρωα".
2. Με ποιον τρόπο βοηθούσαν οι μαθητές του σχολείου του "Ήρωα" στον απελευθερωτικό αγώνα της ΕΟΚΑ;
3. Τι συνέβηκε στον αστυνομικό σταθμό όπου πήραν τον "Ήρωα" οι Άγγλοι στρατιώτες;

Το παρατσούκλι “ο Ήρωας” ήταν κοροϊδευτικό. Μετά το θάνατο του παιδιού, όμως, οι συμμαθητές του συμφώνησαν ότι ήταν αληθινός ήρωας...

Συμφωνείς μαζί τους;

Προκήρυξεις

Με την βοήθειαν του Θεού, με πίστην εις τὸν τίμιον ἀγῶνά μας, με τὴν συμπαράστασιν ὁλοκλήρου τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ με τὴν βοήθειαν τῶν Κυπρίων, ἀναλαμβάνομεν τὸν ἀγῶνα διὰ τὴν ἀποτίναξιν τοῦ Ἀγγλικοῦ ζυγοῦ, με σύνθημα ἐκεῖνο τὸ ὁποῖο μᾶς κατέλιπον οἱ πρόγονοί μας ὡς ἱερὰν παρακαταθήκην: «Ἡ τὰν ἢ ἐπί τας». Ἀδελφοί Κύπριοι. Ἀπὸ τὰ βάθη τῶν αἰῶνων μᾶς ἀτενίζουν ὅλοι ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι ἐλάμπρυναν τὴν Ἑλληνικὴν Ἱστορίαν διὰ νὰ διατηρήσουν τὴν ἐλευθερίαν των: οἱ Μαγαθονομάχοι, οἱ Σαλαμινομάχοι, οἱ Τριγκόσιοι τοῦ Λεωνίδα καὶ οἱ νεώτεροι τοῦ Ἀβρανικοῦ ἔπους. Μᾶς ἀτενίζουν οἱ ἀγωνισταὶ τοῦ 1821, οἱ ὅποιοι καὶ μᾶς εἰδίδασαν ὅτι ἡ ἀπελευθέρωσις ἀπὸ τὸν ζυγὸν δυνάστου ἀποκτάται πάντοτε μὲ τὸ αἷμα. Μᾶς ἀτενίζει ἀκόμη σύμπας ὁ Ἑλληνισμὸς, ὁ ὅποιος καὶ μᾶς παρακολουθεῖ με ἀγωνίαν, ἀλλὰ καὶ με ἔθνησιν ὑπερηφάνειαν. Ἄς ἀπαντήσωμεν με ἔργα ὅτι θὰ γίνωμεν «πολλῶ κάρρους» τούτων. Εἶναι καιρὸς νὰ δεῖξωμεν εἰς τὸν κόσμον, ὅτι ἐάν ἡ διεθνὴς διπλωματία εἶναι ἀδικος καὶ ἐν πολλοῖς ἀνανδρος, ἡ Κυπριακὴ ψυχὴ εἶναι γενναία. Ἐάν οἱ δυνάσται μᾶς δὲν θέλουν νὰ ἀποδώσουν τὴν λευτεριά μας, μποροῦμε νὰ τὴν διεκδικήσωμεν με τὰ ἴδια μας τὰ χέρια καὶ με τὸ αἷμα μας. Ἄς δεῖξωμεν εἰς τὸν κόσμον ἀκόμη μίαν φορὰν ὅτι καὶ τοῦ «σημερινοῦ Ἑλληνοῦ ὁ πρᾶχλος ζυγοῦν δὲν ὑπομένει». Ὁ ἀγὼν θὰ εἶναι σκληρὸς. Ὁ δυνάστης διαθέτει τὰ μέσα καὶ τὸν ἀριθμὸν. Ἡμεῖς διαθέτομεν τὴν ψυχὴν, ἔχομεν καὶ τὸ δικαίον με τὸ μέρος μας. Γι' αὐτὸ καὶ θὰ νικήσωμεν.

Διεθνεῖς διπλωμάται, ἀτενίσατε τὸ ἔργον σας. Εἶναι αἰσχος ἐν εἰκοστῷ αἰῶνι, οἱ λαοὶ νὰ χύνουν τὸ αἷμα τῶν διὰ νὰ ἀποκτήσουν τὴν λευτεριά των, τὸ θεῖον αὐτὸ δῶρον, γιὰ τὸ ὁποῖον καὶ ἡμεῖς ἐπολεμήσαμεν παρὰ τὸ πλεῖρον τῶν λαῶν σας, καὶ γιὰ τὸ ὁποῖον σῆς τοῦλάχιστον διατείνεσθε ὅτι ἐπολεμήσατε ἐναντίον τοῦ ναζιμοῦ καὶ τοῦ φασισμοῦ. Ἑλληνας, ὅπου καὶ ἂν εὕρισκεσθε, ἀκούσατε τὴν φωνὴν μας: Ἐμπρός, ὅλοι μαζί γιὰ τὴν λευτεριά τῆς Κύπρου μας.

Ε.Ο.Κ.Α., Ὁ Ἀρχηγὸς Διγενής

Κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ ἀγῶνα τῆς Ε.Ο.Κ.Α. (1955-1959) οἱ Ἀγγλοὶ ἐλέγχαν πλήρως τὶς εφημερίδες καὶ τὸ ραδιόφωνο.

Οἱ ειδήσεις που ἀφοροῦσαν τὴ δράση τῆς Ε.Ο.Κ.Α. **λογοκρίνονταν**: Οἱ ἀγωνιστὲς παρουσιάζονταν σαν τρομοκράτες, ἐνῶ οἱ ἐπιτυχίες τοῦ Ἀγγλικοῦ Στρατοῦ προβάλλονταν καὶ ἐπαινοῦνταν.

Για νὰ ενημερώσει τὸ λαὸ γιὰ τὰ πραγματικὰ γεγονότα καὶ γιὰ τὶς ἀπόψεις τῆς, ἡ Ε.Ο.Κ.Α. τύπωνε προκηρύξεις που μοιράζονταν στους δρόμους καὶ στα καφενεῖα ἀπὸ τους μαθητὲς μέλη τῆς ΑΝΕ.